

DECLARATSIA UNIVERSALĂ TI-NDREPTURLI-A OMLUI

ZBOR NĂINTI

Ti-atsea câ pricânushtearea-a nâmuziljei nativâ shi-ndrepturli egali shi nealienabili-a tutâlor membrilji-a taifâljei a omlui easti fimelju-a li-bertatiljei, a-ndriptatiuljei shi-a irinjljei din lumi,

Ti-atsea câ nînjisearea shi atimusearea-a-andrepturor a omlui dutsea la comportâri barbari cari u prusvulisea sinidisea-a uminitatiljei, sh-ti-atsea câ adrariljei lumi tu cari iatsâli umineshtsâ va s-hârseascâ di libertatea di zbor shi pisti shi va s-hibâ liberi di firca shi urfanjea easti proclamatâ ti nai ma analtul ideal a cafi unlui om,

Ti-atsea câ important easti câ-ndrepturli-a omlui s-hibâ afiriti cu sistemlu juridic câ s-nu hibâ omlu pîmtu pi-atsea ta s-mutâ contra-a tiraniiljei shi tirinsearea,

Ti-atsea câ important easti câ sâ-lji si da indati developarea-a relatsiilor di uspitsâlji anamisa di miletsli,

Ti-atsea câ miletsli-a Natsiunilor Uniti cu Harta nica nâ oarâ u confirmarâ pistusinea-a lor la-ndrepturli fundamentali-a omlui, la nâmuzea shi valoarea-a personalitatiljei umineascâ shi egalitatea-a bârbatlui shi-a muljeariljei shi ti-atsea câ apufâsirâ câ sâ-lji indati-a developariljei sotsialâ shi s-li amelioreadzâ conditsiili ti banâ tu ma marea libertati,

Ti-atsea câ statili membri u loarâ obligatsia tu colaborari cu Natsiunili Uniti s-u asigurâ tinjisearea gheneralâ shi aplicarea-a-ndrepturor a omlu shi libertâtsli fundamentali,

Ti-atsea câ acâchisearea gheneralâ-a lushtor ândrepturi shi libertâts easti di nai ma marea importantsâ ti-treaga realizari-a lishtei obligatsii,

Adunarea gheneralâ

Uproclameadzâ aestâ Declaratsii Universalâ ti-ndrepturli-a omlui ca un standard comun cari lipseashti s-lu-agiungâ tuti miletsli shi tuti natsiili cu tsi cafi unâ individuâ shi cafi un organ a sotsietatiljei, cara va u-aibâ dipriunâ ân videari aestâ Declaratsii, va shi-u aibâ tendintsa câ prin ânvitsarea shi educatsia s-aducâ la tinjisearea-a lushtor ândrepturi shi libertâts shi cu metrili progresivi natsionali shi internatsionali s-hibâ asigurâtâ pricânushtearea shi tinjisearea-a lor gheneralâ sh-di dealihealui cum anamisa di miletsli-a singurilor stati membri, ashî shi anamisa di miletsli-a tsilor teritorii cari suntu sum administrarea-a lor.

Articulul 1

Tuti iatsâli umineshtsâ s-fac liberi shi egali la nâmuzea shi-ndrepturli. Eali suntu hârziti cu fichiri shi sinidisi shi lipseashti un cu alantu sh-si poartâ tu duhlu-a frâtsâljiljei.

Articulul 2

Tuti-ndrepturli shi libertâtsli dit aestâ Declaratsii âlji pricad a cafi unlui insu independent di rasa, bâteaua-a chealiljei, sexul, limba, pista, minduearea politicâ icâ altâ, orighina natsionalâ shi sotsialâ, starea di aveari, fatsirea icâ cari tsi s-hibâ alti conditsii.

[Missing 2nd paragraph]

Articulul 3

Cafi un ari-ndreptul ti banâ, libertati shi sigurantsa-a personalitatiljei.

Articulul 4

Canâ nu poati s-hibâ tsânut tu sclâvilji icâ supuniri: sclâviljea shi comertslu cu sclavi s-azâptâseashti tu tuti formili.

Articulul 5

Canâ nu lipseashti s-hibâ loat la pidipseari icâ la comportari ninjilâoasâ, niumineascâ shi-arshionasâ icâ la ghizai.

Articulul 6

Cafi un ari-ndreptu pisti tut s-hibâ pricânâscut ca un subiectu juridic.

Articulul 7

Tuts suntu egalji dininti-a nomlui shi au ândreptu, fârâ canâ soi di discriminari, la egala apurari-a nomlui.

Articulul 8

Cafi un ari-ndreptu câ tribunalili natsionali efectiv s-lu-apurâ di frândzearea-a-ndrepturor fundamentali cari lj-suntu pricânâscuti cu constitutsia shi nomurli.

Articulul 9

Canâ nu poati după vrearea-a vârnului s-hibâ âncłjis, detsânut, niti avinat.

Articulul 10

Cafi un ari-ndreptul egal didip la giudicarea-ndreaptâ shi publicâ dininti-a tribunalui independent shi obiectiv cari va s-detsidâ ti-ndrepturli-a lui shi obligatsiili sh-ti orighina-a cafi unlu act criminal tsi-lji si arucâ-a lui.

Articulul 11

Cafi un acuzat ti act criminal ari-ndreptur s-hibâ lugurist câ nu-i câbati pânâ tsi pi bazaa nomlui, câbatea nu s-confirmâ la un protses public la cari lj-suntu asigurati tuti garantsii lipsiti ti apurarea-a lui.

Canâ nu poati s-hibâ giudicat ti acti icâ omisiunji cari nu fac act criminal după-ndreptul natsional icâ internatsional tu chirolu cându suntu fapti. Tut ashi nu poati s-hibâ curmatâ ma greauâ ghizai di atsea cari putea s-hibâ aplicatâ tu chirolu cându-i faptu actlu criminal.

Articulul 12

Canâ nu poati s-hibâ după vrearea-a altului loat la minteari tu bana-lji particularâ, taifa, casa icâ corespondentsia nitsi la agudeari pi tinjia shi nâmuzea. Cafi un ari-ndreptu la apurari di nomlu contra-a ahtariljei minteari icâ agudeari.

Articulul 13

Cafi un ari-ndreptul la libertati di minari shi alidzeari-a loalui ti mincheani tu sinurli-a unlu stat.

Cafi un ari-ndreptul s-fugâ dit cari tsi s-hibâ stat, inclusiv shi-a lui, shi sh-si toarnâ tu statlu-a lui.

Articulul 14

Cafi un di avinatslji ari-ndreptul s-caftâ shi sh-si hârseascâ di azil tu altili stat.

La-ndreptul aestu canâ nu poati s-apeleadzâ tu cazlu cându avinarea easti bazatâ pi un act criminal di naturâ nipoliticâ icâ protsedurâ contra-a scopurlor shi printsiipiilor a Natsiunilor Uniti.

Articulul 15

Cafi un ari-ndreptul la unâ tsitâtsenii.

Canâ nu poati după vrearea-a altului s-hibâ alâsat fârâ tsitâtsenii nitsi fâra di-ndreptul câ s-u alâxeascâ tsitâtsenia.

Articulul 16

Bârbatslji majori shi muljeri fârâ canâ soi di limitâri di punctul di rasa, tsitâtsenia icâ pisti, au ândreptul s-intrâ tu cârunâ shi s-facâ taifâ. Elji suntu egalji la intrarea tu cârunâ, tut chirolu pânâ dutsi câruna shi la aspârdzearea-a ljei.

Câruna poati s-facâ cu libera shi completa câilâchi-a inshilor cari intrâ tu cârunâ.

Taifa easti nucleulu natural shi fundamental a sotsietatiljei shi ari-ndreptul la afireari di partea-a sotsietatiljei shi-a statlui.

Articulul 17

Cafi un ari-ndreptu s-aibâ aveari, singur, ma sh-deadun cu altsâ.

Canâ nu poati după vrearea-a altului s-hibâ alâsat fârâ di aveari.

Articulul 18

Cafi un ari-ndreptul la libertatea-a mindueariljei, a sinidisiljei shi-a pistiljei; ândreptul aestu u inclui shi alâxearea-a pistiljei shi-a câidiiljei shi libertatea câ omnu singur icâ-n comunitati cu altsâlji, public icâ particular shi-u manifesteadzâ pista icâ câidia pi calea di-nvitsâturâ, practicari-a pistiljei shi sh-li facâ arâdzli.

Articulul 19

Cafi un ari-ndreptu la libertatea sh-mindueascâ shi s-exprimâ, tsi luacatsâ shi-ndreptul s-nu hibâ cârtit ti minduearea-lji, ma sh-ndriptatea câ s-caftâ, s-aproachi shi s-tindâ informatsii shi idei cu cari tsi s-hibâ instrumenti shi independent di sinurli.

Articulul 20

Cafi un ari-ndreptu shi libertatea la fronima adunari shi uneari.

Canâ nu poati s-hibâ pimtu zorlea s-pricadâ la vârâ asotsiatsii.

Articulul 21

Cafi un ari-ndreptu s-ljea parti la condutsirea cu lucrî publîtsi tu statlu-a lui, direct icâ prin liber aleptsâljei reprezentantsâ.

Cafi un ari-ndreptu pi baza egalâ s-intrâ tu slujbâ publicâ tu statlu-a lui.

Vrearea-a miletljei easti baza-a putearîljei a statlui; vrearea aestâ lipseashti s-hibâ spusâ la alidzerli perioditsi shi liberi cari va s-facâ cu-ndreptul ghenearl shi egal la votari, cu votarea secretâ icâ unâ protsedurâ adecvatâ cari u-asigurâ libertatea-a votarîljei.

Articulul 22

Cafi un, ca membru-a sotsietatîljei, ari-ndreptu la asigurarea sotsialâ shi-ndreptul sh-realizeadzâ-ndrepturi economitsi, sotsiali shi culturali lipsiti la nâmuzea-a lui sh-ti libera developari-a personalitatîljei a lui, cu agiutolu-a statlui shi-a colaborarîljei internatsionalâ, shi conform cu organizatsia shi institutsiili-a statlui a lui.

Articulul 23

Cafi un ari-ndreptupi lucru, la libera alidzeari la intrarea tu lucru, la-ndreapti shi buni conditsii ti lucrari shi la apurarea di nilucrari.

Cafi un, fârâ canâ alidzeari, ari-ndreptu la platâ egalâ ti idviul lucru.

Cafi un cari lucreadzâ ari-ndreptu la-ndreapta shi buna platâ cari-a lui shi-a taifâljei a lui lâ asigurâ exiestentsii cari corespundi la nâmuzea umineascâ shi cari, fu câ va s-lipseascâ, va s-hibâ completatâ cu altsâ pâradz di apurarea sotsialâ.

Cafi un ari-ndreptu s-fondeadzâ shi s-intrâ tu sindicat ti-apurea-a interesilor a lui.

Articulul 24

Cafi un ari-ndreptu la discurmari shi njirari, inclusiv shi limitarea cu chifiri-a oarâljei ti lucru shi advili perioditsi cu platâ.

Articulul 25

Cafi un ari-ndreptu la un standard ti bânatic cari lj-asigurâ shi ghinistari, a lui shi-a taifâljei a lui, inclusiv hârnearea, ânvishtearea, casa, shi mâtrita-a iaturlui shi slujba sotsialâ tsi-i lipsitâ, ma shi-ndreptul la asigurari tu caz di armâneari fârâ lucru, langoari, niputeari, ânvidueari, ausheatic shi altili cazuri di chireari-a pâradzlor ti existentsii di tsircumstantsili independenti di vrearea-a lui.

Dadili shi ficiorlji au ândreptul di unâ mâtritâ spetsialâ shi agiutor. Tuts ficiorlji, faptsâ tu cârunâ icâ nafoarâ di ea s-hârsescu di idvea apurari sotsialâ.

Articulul 26

Cafi un ari-ndreptul la-nvitsâturâ. Anvitsarea lipseashti s-hibâ fârâ pâlteari, canai tu sculiili primari shi di calificari. Sculia primarâ easti obligatorii. Educatsia tecnicâ shi di calificari lipseashti s-hibâ actsesibilâ ti tuts unâ turlîi pi baza di atsea cum suntu câdâri.

Anvitsarea lipseashti s-hibâ ândreaptâ ti-implina developari-a personalitatîljei a omlui shi-nvârtushearea-a tinjisearîljei a-ndrepturlor a omlui shi libertâtsli fundamentali. Atsea lipseashti s-li agiutâ acâchisearea, arâvdarea shi uspitsâljea anamisa di tuti miletsli, grupatsii di rasâ shi pisti, ma shi activitatea-a Natsiunilor Uniti shi vigljearea-a irinjljei.

Pârintsâlji lu-au ândreptul cu prioritati câ s-lâ u-aleagâ sculia-a ficiorlor a lor.

Articulul 27

Cafi un ari-ndreptu liber s-ljea parti tu bana culturalâ-a comunitatîljei, sh-si hârseascâ pi arta shi s-ljea parti la developarea di shtiintsâ shi la hâirea tsi vini di-aclotsi.

Cafi un ari-ndreptu la apurarea-a interesilor morali shi materiali cari es dit cafi unâ creatsii di shtiintsâ, literarâ icâ artisticâ-a curi creator easti el.

Articulul 28

Cafi un ari-ndreptu la progres sotsial shi internatsional tu cari ândrepturli spusi tu aestâ Declaratsii pot ta s-hibâ realizati complet.

Articulul 29

Cafi un ari obligatsiili-a lui fatsâ di comunitatea cari mash ea lji-asigurâ nâintari liberâ shi completâ-a

personalitatiljei a lui.

La realizarea-a-ndrepturilor shi-a libertâtslor a lui cafi un poati s-hibâ supus mash la atseali limitâri cari suntu prividzuti cu nomlu cu scupolu câ s-asigurâ pricânushtearea lipsitâ shi tinjisearea-a-ndrepturilor shi-a libertâtslor a alântor shi cu scoplu ti satisfatsirea-a ândreaptilor câftâri-a moralui, sistemlu public shi ghinistarea publicâ tu sotsietatea democraticâ.

Aesti-ndrepturi shi libertâts di canâ turlui nu pot sâ si realizeadzâ contra-a scopurilor shi-a printsipiilor a Natsiunilor Uniti.

Articulul 30

Nitsi unâ determinari dit aestâ Declaratsii nu poati s-hibâ tulmâcitâ ca-ndreptul ti cafi un stat, grupâ icâ insu ta s-u facâ cari tsi s-hibâ activitati icâ s-facâ catsi s-va s-hibâ lucru shutsâtâ la câlcarea-a-ndrepturilor shi-a libertâtslor cari suntu bâgati tu ea.